

**National
Trust**

Defaid Mynydd Cymreig

Giles.Hunt@nationaltrust.org.uk
Direct line: +44 (0) 7780 673871
23 Mehefin, 2025

Annwyl Gymdeithas,

Diolch am eich llythyr dyddiedig 12 Mehefin 2025, a roddwyd i mi yn y Digwyddiad Ffermio Mynydd yn Hafod y Llan. Digwyddiad y mae'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol y falch o'i gynnal ar ran CAFC Sir Gaernarfon.

Nodaf eich pryderon ynghylch dull yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol o ymdrin â niferoedd defaid ar ein daliadau yn Eryri, a byddaf yn ceisio egluro'r cyd-destun a'r rhesymeg sy'n ymwneud â phenderfyniadau lleol a wnaed gan ein timau.

Mae ein strategaethau newydd a'n strategaethau sy'n dod i ben wedi tanlinellu'r rôl bwysig y dylai'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol ei chwarae wrth wynebu heriau dirywiad natur ac effeithiau newid hinsawdd ar ein tir ac oddi arno. Mae'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol yn berchen ar ychydig dros 1% o'r holl dir yng Nghymru, Lloegr a Gogledd Iwerddon, ac o'r herwydd mae gennym rôl arwyddocaol i'w chwarae wrth fynd i'r afael â'r heriau hyn. Fodd bynnag, fel y gwneuthum yn glir yn fy araith yn y Digwyddiad Ffermio Mynydd, rydym am gyflawni'r dasg hon trwy weithio ar y cyd ac mewn partneriaethau. Rydym hefyd yn glir bod angen i ni gymryd camau difrifol ymlaen i wella cyflwr ein tir ein hunain - lle gallwn wneud hynny'n ymarferol.

Mae adfer natur yn gonglfaen i'n strategaeth newydd, strategaeth a luniwyd drwy broses agored, sy'n cynnwys degau o filoedd o bobl, aelodau'r cyhoedd yn rhoi eu barn ac yn y pen draw yn rhoi golwg glir inni ar ble y dylid cyfeirio ein ffocws dros y degawd nesaf. Fel yr eglurais, nid amddiffyn a chadw tir yn ein gofal yn unig yw ein cenhadaeth, ond hefyd ysbrydoli cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol i ymuno â ni yn yr ymdrech honno, a thrwy hynny rydym yn gobeithio y bydd pobl yn cael eu hysbrydoli i ofalu am natur a chefn gwlad.

Rydym yn ymwybodol bod llawer o'n tenantiaid wedi magu praid Mynydd Cymreig, yn wir rydym ni ein hunain yn rheoli sawl diadell yn Hafod y Llan, Gelli Iago a'r Foel yng Nghwm Penmachno. Fel y gwyddoch, mae'r gostyngiadau yn nifer y defaid wedi digwydd nid yn unig ar dir yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol ond ar dir ledled Cymru gyfan a bod y newidiadau hyn o ganlyniad i'r newidiadau mewn trefniadau cymorthdaliadau dros yr 20

National Trust
Heelis
Kemble Drive
Swindon
SN2 2NA
www.nationaltrust.org.uk

Patron: His Majesty The King
Chair: René Olivieri CBE
Director-General: Hilary McGrady

Registered office:
Heelis, Kemble Drive, Swindon, Wiltshire SN2 2NA
Registered charity number 205846

mlynedd diwethaf. Roedd y newidiadau o daliadau fesul pen i gyflwyno cynlluniau amaeth-amgylcheddol gan gynnwys Tir Cymen, Tir Gofal ac yn fwyaf diweddar Glastir.

Wrth symud ymlaen, rwy'n deall y bydd y Cynllun Ffermio Cynaliadwy yn gyflwyniad pwysig yn y cyfnod anodd. Rydym yn ymwybodol bod llawer o'n tenantiaid ein hunain eisoes yn addasu i'r amgylchedd economaidd a gwleidyddol ac wedi cymryd y cam i leihau niferoedd y da byw er mwyn cydymffurfio â chynlluniau amaeth-amgylcheddol. Mewn rhai achosion mae hyn wedi golygu eu bod wedi newid y brîd a'r system ffermio yn llwyr. Mewn llawer o achosion, maent wedi cyflwyno'r newidiadau hyn i'w busnesau ffermio heb unrhyw ymyrraeth o gwbl gan yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol ond yn hytrach oherwydd eu bod yn teimlo bod symudiadau o'r fath o fudd i'w busnesau ac maent yn credu mai'r newidiadau yw'r peth iawn i'w wneud. Mae'r newidiadau hyn wedi digwydd yn genedlaethol ar draws yr holl dir yng Nghymru, boed yn dir i'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol ai peidio. Fel y clywsom gan sawl siaradwr yn nigwyddiad Ffermio Mynydd, mae angen newid brys am gynifer o resymau.

Cefais fy synnu o ddarllen eich datganiad bod ein harferion rheoli tir wedi cyfrannu'n uniongyrchol at ostyngiad mewn rhai rhywogaethau adar. Mewn trafodaeth â'n tîm lleol a'n perthynas ehangach â'r RSPB - ac yr ydym yn falch o fod yn bartner mewn sawl menter yn lleol - rwy'n deall bod ein hymdrechion cadwraeth yn arbennig o addas ar gyfer goroesiad rhywogaethau fel y gylfinir.

Wrth gwrs, mae clefyd Lyme yn bryder i bawb sy'n mwynhau cerdded yn yr awyr agored, ac mae'n debyg bod y cynnydd yn nifer y trogod yn ganlyniad i ystod eang o ffactorau - yn enwedig newid hinsawdd. Fodd bynnag, lle mae llystyfiant wedi cynyddu ac o ganlyniad mae trogod hefyd wedi cynyddu, mae'n deg nodi bod hyn wedi digwydd eto ar draws yr holl dir, nid yn unig ar dir yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol.

Ar bwnc niferoedd defaid, nid oes gennym bolisi na dull cyffredinol. Yn ystod y broses o osod ffermydd, rydym yn edrych ar ddwyseddau stocio fesul achos, gan adlewyrchu cyflwr y tir a'r cynefinoedd ar bob daliad. O'r herwydd, mae rhai daliadau'n cael eu gosod gyda gostyngiad bychan (os o gwbl) ac eraill gyda newid mwy sylweddol.

Mae gennym ddata rhagorol i gefnogi'r gwelliannau sylweddol mewn amrywiaeth rhywogaethau, lle rydym wedi gweithredu newidiadau o'r fath. Mae'r eiddo a gafodd ei osod gennym yn ddiweddaraf wedi gweld ailgyflwyno gwartheg, gan ddefnyddio coleri GPS i'w rheoli'n effeithiol ac yn effeithlon, ac mae canlyniadau da i'w gweld.

Fel y gwyddoch, mae'r Ymddiriedolaeth Genedlaethol yng Nghymru wedi gosod nifer o ddaliadau yn ddiweddar sy'n cynnwys defaid Mynydd Cymreig, ac mae'r gosodiadau hyn yn cael eu cynnal mewn ffordd glir, agored a thryloyw. Ein bwriad penodol wrth ffilmio Our Dream Farm gyda Sianel 4, ac yr oeddwn yn ymwneud yn agos â hyn, oedd tynnu sylw at yr heriau sy'n wynebu ymgeiswyr newydd. Rydym i gyd yn hyderus iawn ein bod wedi dewis cwpwl gwych, a fydd yn cyfrannu at yr economi leol, at gymdeithas, a'r iaith Gymraeg.

Mae fferm debyg wedi'i gosod ers hynny, ac unwaith eto mae teulu ifanc lleol wedi sicrhau'r denantiaeth. Rydym yn cydnabod ac yn dathlu diwylliant Cymru, a chyd-destun amaethyddol arbennig iawn ein diwylliant yn Eryri. Mae hyn yn ymwneud â pharatoi ein hunain ar gyfer newid – does neb yn awgrymu sy'n hawdd – ar gyfer dyfodol disgleiriach yn

Cont/d

y diwydiant, a sicrhau ein bod yn llwyddo i gael y math cywir o ffermio yn y lleoedd cywir a fydd yn sicrhau bod natur a phobl yn gallu ffynnu.

Rwyf wedi gofyn i'r tîm lleol gychwyn trafodaethau gyda'ch Cymdeithas, a diolch i chi am godi eich pryderon mor glir.

Cofion cynnes,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Giles Hunt', with a stylized flourish at the end.

Giles Hunt
Cyfarwyddwr Tir ac Ystadau

Cont/d